

safari

Іван Драч

 сафари

Троцю

 FOLIO

Іван Драч

Тощо

«Фолио»

2013

Драч І. Ф.

Тощо / І. Ф. Драч — «Фолио», 2013

Поет, кіносценарист, драматург, перекладач, мислитель, громадський діяч, політик, лауреат Шевченківської премії і Державної премії СРСР, Іван Драч (нар. 1936 р.) свого часу стрімко увірвався в літературу «шістдесятників» і своєю оригінальною поезією наробив чимало галасу. В кінематографі саме за сценаріями Драча було створено низку справді культових фільмів – «Пропала грамота», «Криниця для спраглих», «Камінний хрест». Його поезію добре знають і люблять не тільки в Україні, а й далеко за її межами. У видавництві «Фолио» вийшли друком збірка поетичних перекладів і статей митця «Наближення» (2008) та збірка поезій «Сивим конем» (2011). До видання включено вірші, написані у 60–80-ті роки минулого століття, а також поезії останнього часу, в яких чудово розкривається непересічний талант поета.

ББК 84.4 УКР 6

Содержание

Крила	5
Перо	7
Балада золотої Цибулі	8
Косар і вдова	10
Троє яблук циганок	11
Барвінок	13
Балада про пера	15
Залізо	16
Теплі джинси	17
Балада про вузлики	18
Балада про ступу	19
Балада про кобзаря Хведора Холодного	20
Оскарження Івана Гонти	21
Балада про Кармалюка	22
Реквієм Павлові Тичині	24
Кінець ознакомительного фрагмента.	25

Іван Драч

Тощо

Крила

(Новорічна балада)

Через ліс-переліс,
через море навкіс
Новий рік для людей подарунки ніс:
Кому – шапку смушеву
кому – люльку дешеvu
Кому – модерні кастети,
кому – фотонні ракети,
Кому – солі до бараболі,
кому – три снопи вітру в полі,
Кому – пушок на рило,
а дядькові Кирилові – крила.

Був день як день, і раптом – непорядок,
Куфайку з-під лопаток – як ножем прошило.
Пробивши вату, заряхтіли радо,
На сонці закипіли сині крила.
Голодні небом, випростались туго,
Ковтали з неба синє мерехтіння,
А в дядька в серці – туга,
А в дядька в серці – тіні.
(Кому – долю багряну,
кому – сонце з туману,
Кому – перса дівочі,
кому – смерть серед ночі,
Щоб тебе доля побила,
а Кирилові, прости Господи, – крила.)

Жінка голосила: «Люди як люди.
Їм доля маслом губи змастила.
Кому – валянки,
кому – мед од простуди,
Кому – жом у господу,
а цьому гаспиду,
прости Господи, – крила?!»

Так Кирило до тями брів,
І, щоб мати якусь свободу,
Сокиру брусом задобрив,
І крила обтяв об колоду.

Та коли захлинались сичі,
Насміхалися зорі з Кирила
І, пробивши сорочку вночі,
Знов кипіли пружинисті крила.
Та Кирило з сокирою жив,
На крилах навіть розжився —
Крилами хату вшив,
Крилами обгородився.
А ті крила розкрави поети,
Щоб їх муза була не безкрила,
На ті крила молились естети,
І снилося небо порубаним крилам.
(Кому – нові ворота,
                  кому – ширшого рота,
Кому – сонце в кишеню,
                  кому – дулю дешеvu,
Щоб тебе доля побила,
                  а Кирилові – не пощастить же
                  отак чоловікові! – крила.)

Перо

Перо, мій скальпелю вогненний,
Ти мій жорстокий лиходій,
Мій дикий поклик цілоденний,
Первоцвіт мій, перволюб мій!

Нам розтинати дні ці карі
До серцевини, до зорі,
Куди не дійдуть яничари
В облудній словоблудній грі.

Дні полохливі, і невтішні,
І лаконічні, точні дні,
І дні, мов глечики з Опішні,
Протяті шпагами вогнів,

І дні, яким нема відради,
І виноградні теплі дні,
Де тихо сплять старі досади,
Зіщулившись на самім дні.

Дні променисто легковажні,
Горбаті дні, мозільні дні,
І дні чеснот, і дні продажні,
Яким солона кров зрідні.

Перо – це наша чорна доля,
Все обійти і все знайти,
Аж поки в головах тополя
Не прошумить за два хрести.

Вона скидає свою золотісіньку льолю-лушпинку
І, оголена, біла, плаче од згвалтованої цноти,
Вона – золота Цибулінка з маминого городу,
Вона – золота Весталка з храму Таємниці Буття,
Зібгана в золотий кулачок переляку...

Косар і вдова

Косар іде – свічки косить.
Каже: «Досить уже, досить!»
І косить свічки.

А йде вдова, чорним-чорна,
Свічки сіє, страх моторна,
Не роки – віки.

Косар свічки кладе в копи.
Обкосив вже пів-Європи.
Притомився. Став.

А свічки густі, як вруна,
А вдова безтямно юна,
Аж горить рукав...

Троє яблук циганок

Коли юна вдова,
Як громом побита яблуня,
Наша вчителька перша
Фросина Федотівна Комашко
Ридала біля трьох своїх хлопців —
Шури, Володі і Толі,
Коли найгарніша учителька,
В яку ми були закохані
Первісною чистотою дитинства,
Коли вона всім сказала:
— Людоньки, Перемога! —
Коли вона першачків розіслала
Білими метеликами по селу,
Ми розбіглися по селу,
Як білі метелики,
У найчистіших своїх сорочках,
У яких нас війна помилувала.
Кожен з нас мав прийти до вдови
І сказати про Перемогу.
Так було вдів багато,
Що школярів не вистачило.
Мене аж в Підліс послали,
До старої баби Параски.
Я полем чимчикував
І боявся іти, аж ламався.
— Що їй сказати і як? —
Три похоронки на трьох синів
Дістала баба Параска
І кожного разу ридала,
Ледве небо на неї не впало
І не вбило її хмаровищем.
Ми, бувало, в садок, її лазили
І патрали груші і яблука
І боялись її синів-вущкодерників,
Що ловили нас, і хмолостали,
І за вуха підсмикували,
Щоб росли ми нівроку...
Тепер нікому, нікому, нікому!
Як одчинив я ту хвіртку,
Як через сад я знайомий пройшов!
Баба сиділа, картоплю перебирала.
Подивилась на мене, малого горобчика
В білій сорочці і з переляком в очах.
— Чого б то тебе принесло, дитино?
— Того, бабо, що вже Перемога

І до сільради кличуть на мітинг...—
Як сиділа баба, отак і сиділа.
Потім встала, пішла до льоху,
З фартуха обтрусивши росточки.
І не плакала, і не ридала,
Чого я боявся найбільше,
Тільки йшла, переламана втричі,
І переламаною повернулась —
Трое червоних яблук винесла
З того тьмотьменного льоху
І без слів мені в руки тицьнула
Трое червоних циганок,
Що палали під цвітом яблунь.
— Не піду я, дитино, нікуди,
А від хлопців, синок, це тобі...—
І в чоло мене поцілувала
Таж сухими, як горе, губами
Й до картоплі під цвітом всілася...
Йшов я полем, і двоє яблук
Пропікало мені кишені,
Трете яблуко ніс я в руках —
Обпікало мені воно руки.
Наче перше яблуко був Сергій-танкіст,
Що мене на коня підсаджував,
Наче друге яблуко був Василь-матрос,
Що давав поносити безкозирку,
А вже третє яблуко
        був найменший, Влас,
З яким бігав я по городах
І який аж до Праги добіг,
Та не зміг повернутись додому...
Так пекли мене троє яблук,
Що я мчав як стріла до школи,
До Фросини Федотівни швидше.
— Ось вам баба передала
Трое яблук для ваших трьох:
Це Володі, це Шурі, це Толі...—
Так звільнився, аж я зітхнув,
Не пекли вже кишені і руки.
Пломенисті циганки жаріли,
Осявали весь клас, і всю школу,
І веселу в сльозах Фросину Федотівну
Із трьома її сиротами
Під багряним крилом Перемоги.

Барвінок

Я пам'ятаю їх, барвінків, навесні.
Цвіли вони, синющі, навісні,
Такі блакитні, буйні, небоокі,
Такі безжальні і такі жорстокі.

Цвіли вони на всіх моїх могилах,
На всіх зелених, з вітром в чубі, схилах,
Де все моє родинне вічне древо
Гуло в землі крислате, коренево.

Були гробки чи проводи щорічні,
І скатерки, немов сніги у січні,
Так спрагло в небо бились голубами
Торкнути хмару, вишиту губами.

І люди йшли до тих, що вже лежали,
Що сто віків до нас косили й жали,
І крашанки гарячі та пекучі
Стріляли в небо, наче грім із тучі.

І гралась діти. Всюди гралась діти.
Гасали між гробками – де ж їх діти!
І мій Максим перевертався з ними,
З бешкетниками тими замашними.

Він з літачком з пропелером кленовим
Над дідовим хрестом зіперся новим
І приладнав пропелер до хреста,
В щілину вбивши фюзеляж з хвоста.

А потім знов, із сонцем вперемінку,
Перевертався в буйному барвінку,
Густому, синьоокому такому,
Немов же той на небі збив оскому.

Гудів пропелер. Ніс хреста із дідом
І скатертину з паскою й обідом,
Гудів кленовий, травнем захилювався,
Впивався вітром, сонцем обтирався.

Я дивувався – як він, дерев'яний,
Пропелер гордий, в силі полум'яний,
Тріщить, шаліє, не спиняє лету
Й несе, малий, весь цвинтар, як планету.

А діти все гасали по барвінку,
Казались, толочили без спочинку.
А що барвінок? Чи він мав казати,
Що й він колись по них гайне гасати?!

Залізо

Як шалено росте залізо,
Лізе в танки, в ракети, в броню,
Лізе в тіло і в душу лізе.
Чим цей ріст його зупиню?!

Лізе в доповіді і в спічі
З нутровини, з ядра землі.
Став залізним я втричі аж вдвічі,
Ми, з заліза, залізні і злі.

Бо залізо залізло повсюди,
Людство глухне од скреготу зла.
На мої на залізні груди
Аж заточується бджола.

Я залізно зимую у літі,
Залізник я села і зела.
Од заліза на лютій орбіті
Аж заточується Земля...

Теплі джинси

У випускню і п'яну ніч
Йшли ніж на ніж і січ на січ
Як безголові
Ще тепла билась голова
Кущі питали Голо вам
У безголов'ї
Ще джинси теплими були
Коли їх з вбитого стягли
І одягли на себе
А Лаври бані золоті
А щит і меч у наготі
Дивились
Світився вбитий до небес
І наступив на Лавру пес
Завив на меч
Вони вже теплими були
Коли їх теплих загребли
В міліцію
Як ви могли як ви могли
Ще джинси теплими були
А ви на себе
За джинси вбити і в кущі
А потім пити на дощі
На теплім
А світ холодний як вино
А джинси змерзли б все одно
І задубіли б
Віки вбивали за любов
За золоту шалену кров
Тепер за джинси
Кого в тюрму Кого в труну
У що ж одягнемо вину
У теплі джинси
Кого в труну Кого в журбу
А в що ж одягнемо добу
У теплі джинси.

Балада про вузлики

Була колись у мене баба Корупчиха,
Мені і досі її руки світять.
Була баба Корупчиха темна, неграмотна,
Мені і досі її руки світять.
Пекла баба Корупчиха пироги з калиною,
Мені і досі світ без неї темний.
Хто був голодний – приходив до Корупчихи,
Вона кожного вузликом наділяла.
Хто був холодний – грівся у Корупчихи
І виносив од неї вузлик у пазусі.
Хто був безсовісний, той лишався безсовісним,
А вона кожного вузликом наділяла.
Як насняться мені сни чорнющі —
Прийде Корупчиха, розв'яже вузлик,
Як насняться мені сни солодкі з калиною,
Прийде Корупчиха, зав'яже їх у вузлик.
Дуже журиться баба Корупчиха в могилі,
Руки їй склали, не може зав'язати вузлика.
Я не вірю у скатерки-самобранки,
Вірю у вузлики баби Корупчихи.
Сам їх бачив, сам їх розв'язував
І зав'язав їх навіки у пам'яті.
А Корупчиха білою хустиною запиналася,
Вузлика під шию ніколи не зав'язувала.
А ховали її у позиченій хустці,
Бо свої вона у вузлики пов'язала...

Балада про ступу

Гула, гуркотіла, двигтіла епоха,
Жила в епосі тітка Мартоха...
Епоха петлі зривала з дверей,
Жив в епосі дядько Варфоломей...
Які ж хуртовини, хурделі, хуртечі
Впали на їхні розгупані плечі!
Вже десь аж на дні і не дивляться в очі
Мартошині трудодні, Варфоломееві ночі.
Та внуків зростили. Вже правнуків ждуть.
Вже сонце холодне. Вже сиве, як ртуть.
Синиця на груди шибку взяла,
Допався і я до свого села,
Усе розтрусив на великій дорозі,
Стою на святому на сивім порозі,
Хвилини завмерли. Стоять. Не течуть.
Старенькі сидять і кутю товчуть.
В куті на ряднині, де сохнуть поліна,
Старі возсідають в чотири коліна.
Дивлюсь – то не ступа, а гільза німецька,
А в гільзі – пшениченька наша незлецька,
А роки-мороки даються взнаки,
І пріють старі у чотири руки!
А роки-мороки у прірву летять,
А в міді горять щирозлота кутя,
А роки порвали вже тисячу шлей,
І гупає в гільзу дядько Варфоломей,
І гупає в гільзу тітка Мартоха,
І дзвонить та гільза, як ціла епоха.
Гула. Гуркотіла. Пропала як мить.
Стовклася у ступі. Лиш пам'ять дзвенить.

Балада про кобзаря Хведора Холодного

Ладів аж цілих штири він вживав:
Бандурний, скрипошний, жалобний, косий.
Та й козачка на кобзі награвав
Ногами босими. Бувало, сяде босий
Та й пальці струнами —
    бринь-бринь – перебира.
Не без нечистого були його прояви.
Його обліпить роєм дітвора,
А він над нею кобзою державить.
А так співають, бувало, не хотів,
Хіба проп'є до драної свитини
Все рам'я і в корчемному гурті
Голосить, братця, голосом дитини.
А що вже грав, то, знаєте, втинав
Отак, що й не пособить сила Божа, —
Про трьох братів, про Хмеля й Богуна,
Про людославне наше Запорожжя.
Було, як сяде, то й струна кипить,
Та як зашкряба, ридма як затужить,
То плачуть всі, а він і плаче, й кпить,
Бо з нього був гординя пишний дуже.
А мідяки в коновочку його,
Як той горох:
    тр... тр... та в бідолахи
Був норов, вам скажу, як той вогонь,
Хоч був бідаха: кісточки та лахи...
Кого вже не возлюбить, то ні-ні,
Його й пани вдягали-пригощали,
Він все проп'є і знову в бур'яні
Сидить, як цвяшок, і життя печалить.
Гордяка був. Чи Бог, чи сатана
Побив його на тижні Великоднім.
А душу співом випивав до дна,
Пекельний був, тож нарекли Холодним...

Оскарження Івана Гонти

*...Вони ж його насамперед барзо привітали,
Через сім днів з його кожу по пояс здирали,
І голову облупили, сіллю насолили,
Потім йому, як чесному, назад положили...*

Історична пісня

Многосте світу, тяжка і буденна,
Односте світу, метка й навіжена,
Дикосте світу, вертка й монотонна,
Лагодо світу з Божого лона!

Кинув на тебе я клич Святославів,
Вийшов на ви, заки день не поржавів,
Вийшов на ви, заки супрязь з добою
Десь в бойовищі двобою з собою.

Ненасить долі впокорилась мулом,
Та проростає майбутнє в минулім,
Вишаблює з піхов коріння цупкіші —
З лона непам'яті в пахолодь тиші.

Дню мій стоболісний дню черногрекий,
Навзір – правдивий, від правди – далекий,
Буйний, громохливий, підступний, солодкий,
Предовгий – для марень, для дій – закороткий.

Нам би зажити слави з тобою,
Тільки з тобою в тяжкому двобою,
Нам би з тобою козирувати
Над людські грати і царські гармати.
Та тільки бджілка сіла на шаблю,
Й занести шаблю вже не потраплю...

Балада про Кармалюка

Прив'язали, примоцювали,
гей, мотуззям
Устима, лицаря, гей, Кармалюка
До кобили дубової, до позорища
Три езекутори та й четвертий кат.

Як один езекутор шкірив зуби іржаві,
Як другий езекутор
дрижав у пропасниці,
Як третій – штабс-лікар в пенсне —
похукував,
А кат походжав та бабам підморгував:

«Молодиці та дівоньки,
фартухи підставляйте,
Фартухи підстеляйте
під сльози лайдацькі,
Пригорщі підставляйте та ще й відерця —
Зараз дощ я висічу
із очей та й розбійницьких».

І зойкнув народ,
і сахнулись солдатики,
Як свиснув батіг блискавицею з громом,
І тільки душилась косою чорною
Якась кароока, мабуть, полюбовниця.

І тільки втомився хреститися батюшка
За сотим ударом, сто першим посвистом,
І тільки рука у ката зомліла,
І тільки сонце осліпло від поту,

І тільки в маленького хлопчика русого,
Гей, замурзаного,
гей, засмальцьованого,
Маленька сльоза собі по щоці,
А він її стер кулачком та й порепаним.

Встав Кармалюк. Намочив сорочку.
Сплюнув. На вітрі повів плечима,
Гей, на вітрі, на долішньому,
на подільському,
Гей, на вітрі,
на кривавому та й вітрищі.

Реквієм Павлові Тичині

Закочувалось за вечірній пруг
Тичинине золотооке сонце...
Він ще не знав про це,
а вже Вона ходила
Навшпиньках по його кімнаті-хаті,
І до книжок принохувалась ласо,
І вже косу поставила на покуті,
Ледь брязнувши, ледь хряпнувши кіссям...
Він ще не знав про це,
а вже Вона читала
На душу ніжнотонну, сонцетканну
І мітила йому кіссям в міжбрів'я,
Аж тамувала віддих, щоб не схибити...
Закочувалось за вечірній пруг
Тичинине золотооке сонце,
Він ще не знав про це,
і він співав, як дихав,
І пісня біла з джерела гіркого,
І пахла бджолами із довбаного вулія,
Древлянською пергою, ярим воском
Та сизим прахом звергнутих століть —
Не атомними сурмами безодні.
Поет співав глибинно, старовинно
Бояновими сивими вустами:
«Були люде невірнії,
Вони в Бога не вірили,
А вірили у цмочище,
У лютеє у зміїще».
І думалось мені, коли він ще не знав,
А може, знав, та про знання не відав
Й собі самому, то мені гадалось:
Чому такий він ніжно-безборонний?
Чому завжди, на вулиці зустрівши,
Так хочеться його під руку взяти
І провести, щоб навіть лист каштана
Не впав на його тишу золоту

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.